

တၢ်သံကွၢ်တဖၣ်လၢတၢ်သံကွၢ်အီၤခဲအံၤခဲအံၤတဖၣ် – ဘၣ်မနုၤအယိကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးအစၢတဖၣ်န့ၣ်အရူဒီၣ်လဲၣ်.

ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးန့ၣ်မ့ၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်.

ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ထီၣ်ဒီးပုၤကွီၤဖိအတၢ်မၤန့ၢ်တၢ်တနံၣ်တဘျီ. တၢ်ကျၢၢ်တၢ်တၢ်ဒီးစးတဖၣ် လၢတၢ်စူးကါအီၤ, ဒီးကွီၤအဂူၤအဂၤအါဖျၢၣ်ဒီးတၢ်ဒီးစးတဖၣ်, လၢကသမံၣ်ပုၤကွီၤဖိအတၢ်မၤလိမၤဒီးဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆီၣ်တၢ်, မံၣ်န့ၣ်စိထီၣ် (Minnesota) ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးတဖၣ် မၤကွၢ် မံၣ်န့ၣ်စိထီၣ်တၢ်သ့လံာ်လဲၣ်အတီၤပတီၢ် (Minnesota Academic Standards) အတၢ်မၤန့ၢ်တၢ်လၢ တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒီးစး, တၢ်ဖးလံာ်လဲၣ်ဒီးစးအံၤတဖၣ်အပူၤဒီး တၢ်သ့ကျိၣ်ဘျးဘျးဘျးဘျးတၢ်လဲၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ် လၢပုၤမၤလိမၤဆဲးကလံးကျိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သမံၣ်မိးအဒိတနီၤန့ၣ်ကအိၣ်ဝဲကိးနံၤဒီး, အဂၤတနီၤကအိၣ်ဝဲတၢ်သိၣ်လိအယူၣ်နံးကတၢ်အကတီၢ်, ဒီးအဂၤတနီၤကအိၣ်ဝဲတၢ်မၤလိကတီၢ်ကတၢ်အခါန့ၣ်လီၤ. ကွီၤစူးကါတၢ်တီၢ်ဟံ, တၢ်သမံၣ်မိးလၢအိၣ်ဒီးအတီၤပတီၢ် လၢကထီၣ်ဒီးပုၤကွီၤဖိအတၢ်မၤလိမၤဒီးဖိးသဲးစး လၢကထီၣ်သကြီၤဝဲဒီး တၢ်သ့လံာ်လဲၣ်တၢ်မၤန့ၢ်တၢ်အတၢ်ဟံပနီၣ်အနီၣ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. မံၣ်န့ၣ်စိထီၣ် (Minnesota) ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးန့ၣ် တၢ်မၤအီၤအကျိၣ်အကျဲၣ် တၢ်ကျၢၢ်ဘၢတၢ်မၤအကျဲၣ်သန့အသန့တခါအသိး လၢတၢ်ကသမံၣ်ပုၤကွီၤဖိအတၢ်မၤလိမၤဒီးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်စူးကါ ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်တဖၣ်ဒီလဲၣ်.

တၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်တဖၣ်လၢ ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးတဖၣ်န့ၣ် တၢ်စူးကါအီၤလၢကျဲၣ်တၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးအမးဟံဖိၣ်တပူၤယိ လၢကဟံဖျါထီၣ်ဝဲဆူ ကမျၢၢ်ဒီး U.S. တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲကျိၣ် လၢ မံၣ်န့ၣ်စိထီၣ် (Minnesota) ပုၤကွီၤဖိတဖၣ်ဟူးဂဲၤဖိးမၤဝဲလၢကွီၤအပူၤဒီလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ် မၤစၢၤဝဲ ကီၢ်စံၣ်လၢကသမံၣ်ပုၤကွီၤဖိအတၢ်မၤလိမၤဒီးတၢ်အိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ထီၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢတၢ်မၤစၢၤလီၤအီၤလၢ တၢ်မၤန့ၢ်တၢ်အဘၣ်စၢၤလၢပုၤကွီၤဖိကရူၢ်အကျိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကွီၤတဖၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤတဖၣ် စူးကါဝဲတၢ်သမံၣ်မိးအစၢတဖၣ် လၢကထီၣ်ဒီးဝဲအဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ် လၢတၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ပုၤကွီၤဖိအတၢ်မၤလိမၤဒီးတဘျီဘၣ်တဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဝဲနီၤတဖၣ် စူးကါဝဲပုၤတဂၤစုၣ်စုၣ်အမးလၢ ကထီၣ်ဒီးထီၣ်တၢ် ပုၤကွီၤဖိတဖၣ်အကံၢ်အစိအတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ် ဒီးတၢ်လီၢ်ကဝီၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်လီၢ်, ဒီးအဝဲသ့ၣ်စူးကါ တၢ်အစၢဟံဖိၣ်တဖၣ်လၢ ကမၤလိမၤဘၣ်လံာ်တၢ်မၤလိမၤပုၤဒီးတၢ်သိၣ်လိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်စူးကါမးတဖၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်စံၣ်ညီၣ်-ဆၢတၢ်တၢ်မၤအကျိၣ်အကျဲၣ် ဖဲအယုထၢကွီၤတဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဖိတဖၣ်အဂီၢ်အခါန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်, ပုၤကွီၤဖိတဖၣ်, ဒီးပုၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်စံၣ်နီၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိး ကစူးကါဝဲတၢ်ဒီးစးအစၢတဖၣ် လၢကယုသ့ၣ်ညါဆၢတၢ်ဝဲဒၣ်လၢပုၤတဖၣ်အိၣ်လၢတၢ်မၤတၢ်ကလိၣ်ထီၣ်အကျိၣ်အကျဲၣ်ပုၤလၢ ကကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်လၢခါဆူညါတီၤပတီၢ်တဖၣ်, ခိလုၣ်ကွီၤတဖၣ်ဒီးသးသမူအတၢ်မၤဒီးစိတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်, တၢ်မၤလီၤတၢ် တၢ်ဟံဖိၣ်ကီၢ်စံၣ်ဒီတဘျီတၢ်ဒီးစးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်အံၤအရူဒီၣ်ဝဲဒီးမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဟံးန့ၣ်သကိးမူဒါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲးစးန့ၣ်မ့ၢ်မနုၤလဲၣ်ဒီးဘၣ်မနုၤအယိအရူဒီၣ်လဲၣ်.

တၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲးစး အိၣ်ဒီးအခိပညီၣ်လၢအဖိးသဲးစး ဒီးသးအတၢ်သ့ၣ်ညါခံမံၤလၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်န့ၣ်ကျဲၣ်နီၤတစူၣ် လၢဘၣ်တၢ်တူၢ်လီၢ်အီၤလၢ တၢ်ဒီးစးစံၣ်နီၤ လၢတၢ်ဒုးဟံဖျါထီၣ်အီၤဖိးသဲးစး ၵ “ဒ်ကရံၣ်တၢ်အုၣ်သးလၢအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤသး... ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ(တဖၣ်) တၢ်တဲကျိးထံတၢ်ဒီးစးအမးတဖၣ်လၢ တၢ်စူးကါတၢ်ဒီးစးတဖၣ်လၢတၢ်ဆုၢ်အီၤတဖၣ်အဂီၢ်” (ကဘျးပၤ – 11) န့ၣ်လီၤ. ¹ ကိးနံၤဒီးအခိပညီၣ်အပူၤ, ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်တဂၤဆိကမိၣ်လၢတၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲးစးတၢ်စံးဆၢတၢ်သံကွၢ်အသိးအယိ, “မ့ၢ်ယန့ၣ်တၢ်ဒီးစးအမးအံၤလၢအတဲယၤလၢတၢ်ယုထီၣ်မနုၤလၢကတဲယၤမနုၤလဲၣ်သ့ၣ်ဒါ.” တၢ်ဒီးစးအမးတဖၣ်တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးအီၤဖိးသဲးစး ဖဲတၢ်အံၤတၢ်ထုးအီၤမ့ၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်လၢခံကတၢ်လၢအ

¹ အမဲရကၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တၢ်ယုထံၣ်ညါကရၢ (American Educational Research Association), အမဲရကၤသးအတၢ်ဆိကမိၣ်တကမၤအကရၢ (American Psychological Association), ထံကီၢ်ကိၣ်ကးကရၢလၢတၢ်ထီၣ်ဒီးတၢ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အပူၤ (၂၀၁၄) (National Council on Measurement in Education (2014). တၢ်အတီၤပတီၢ်လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီးသးအတၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်တၢ်ဒီးစးအဂီၢ် (Standards for Educational and Psychological Testing). Washington, DC: Author. န့ၣ်လီၤ.

ကြားဝဲဘဉ်ဝဲဘဉ်ယးဒီး ပုၤကွီဖိအတၢ်မၤနၢၤတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ပုၤကွီဖိတဖၣ် မ့ၢ်မၤန့ၢ်မးလၢ မံၣ်န့ၣ်စိထီၣ်တၢ်မၤလၢပုၤထီၣ်တၢ်သံသမိး (Minnesota Comprehensive Assessments - MCA) လၢအဒုးန့ၣ်ပၤဖျါဝဲအဝဲသ့ၣ် “အတၢ်တုၤထီၣ်ဘးဒီးတၢ်အပတီၢ်ပတီၢ်တဖၣ်,” တၢ်အံၤကြားဝဲဘဉ်ဝဲလၢကကျၢ်တၢ်ဝဲဒၣ် လၢပုၤကွီဖိတဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်လၢတၢ်သ့ၣ်မံသးမံအပတီၢ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်တဖၣ် လၢ တၢ်ပတီၢ်တဖၣ်ဖးလံာ်, တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုး မ့တမ့ၢ် စ့အ့ၣ်တဖၣ်လၢအကကတၢ်ကတီၢ်တၢ်လၢကလၢဝဲလီၤဝဲလၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢဘဉ်ထွဲလၢ လံာ်တဘျီအပူၤ လၢတၢ်ပတီၢ်လၢခံတပတီၢ်အပူၤ မ့တမ့ၢ် ဖျါထီၣ်ခိလ့ၣ်ကွီ မ့တမ့ၢ် သးသမ့အတၢ်မၤဒိစိၤဝဲအလီၤခံအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ် ပၤဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်လၢအဝဲသ့ၣ်မၤလိန့ၢ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဒုးန့ၣ်ပၤဖျါထီၣ်အီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲး, ဒီးပုၤကွီဖိတဖၣ်, မိၢ်ပၤတဖၣ်ဒီးပုၤကူၣ်ဘဉ်ကူၣ် သ့တဖၣ် စူးကါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤသ့လၢကမၤလံာ်တၢ်ဖျါအပတီၢ်လၢခံတဖၣ် လၢတၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်အပတီၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲးတဖၣ် ဒုးန့ၣ်ပၤဖျါထီၣ်စၢၤတၢ်လီၤကဝီၤလၢတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးတၢ်ဂံၢ်စၢၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘဉ်ထွဲလၢလံာ်အပူၤတဖၣ် လၢပုၤကူၣ် ဘဉ်ကူၣ်သ့ဒီးမိၢ်ပၤတဖၣ်ကပိာ်ထွဲထီၣ်ဝဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအဒိမနုၤလၢ အဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤဘဉ်ယိၣ် လၢတၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲးတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လဲၣ်.

လၢကစူးကါတၢ်ဒီးစးအစၢတဖၣ်လၢကျဲလၢအကဲဘျးကဲဖျိတဖၣ်အပူၤအဂီၢ်, တၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲးတဖၣ် ကဘဉ်ဒုးန့ၣ်ပၤဖျါထီၣ် ပုၤတဂၤ, တၢ်မၤနၢၤ တၢ်လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲလၢပုၤကွီဖိတဂၤစုၣ်စုၣ်အဂီၢ်ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤတၢ်ဝုၤန့ၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၤဘဉ်ယိၣ်လၢ တၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲးန့ၣ် လီၤ. ကျဲလၢပုၤလီၤန့ၢ်ဝုၤန့ၢ်တၢ် မ့တမ့ၢ် ပၣ်ယုၣ်လၢလုၢ်လၢသကဲၣ်ပဝးတဂ့ၤအပူၤတဖၣ် ပၣ်ယုၣ်ဒီး -

- ပုၤကွီဖိတဖၣ်ဒီးန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်စံးဆၢလၢပုၤကွီဖိအဂၤတဖၣ်အအိၣ်
- ပုၤကွီဖိဒီးန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်စံးဆၢလၢပုၤကူၣ်ဘဉ်ကူၣ်သ့ မ့တမ့ၢ် ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်အအိၣ်
- ပုၤကွီဖိကွၢ်ကဒါကျဲ မ့တမ့ၢ် မၤလိထံသးဒီးတၢ်ဒီးစးပိးလီၤနီၢ်နီၢ် တချုးလၢ တၢ်မၤတၢ်ဒီးစး
- သရၣ်တဖၣ် စူးကါ တၢ်ဒီးစးပိးလီၤနီၢ်နီၢ်တဖၣ်လၢ ကမၤလိထံသးဒီးပုၤကွီဖိတဖၣ်အဂီၢ်
- သရၣ်တဖၣ် ဆိတလဲပုၤကွီဖိတဖၣ်အတၢ်စံးဆၢ မ့တမ့ၢ် မၤန့ၣ်တၢ်တတီၢ်တလီၤဒီးတၢ်ဒီးစးတဖၣ်
- သရၣ်တဖၣ် တပၢ်ဘဉ်ပၤတၢ်ပိးတၢ်လီၤ မ့တမ့ၢ် ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒီးစးန့ၣ်ဆၢခိၣ်ယၢၤလၢကဒိသဒါတၢ်လီၤဝုၤ

တၢ်လီၤတၢ်ဝုၤအတၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်မနုၤလဲၣ်.

တၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်တဖၣ်အိၣ် လၢတၢ်ကဟ်ဖျါထီၣ်မးတဖၣ်ဆူ ပုၤကွီဖိတဖၣ်, ဟံၣ်ဖိပိာ်ထွဲထီၣ်ဒီးကွီတဖၣ်အအိၣ်လၢ တဒုးန့ၣ်ပၤဖျါထီၣ်ပုၤတဂၤအ တၢ်မၤန့ၢ်မၤနၢၤတၢ်ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အရူၤဒိၣ်ကတၢ်တနီၤပၣ်ယုၣ်ဒီး -

- ပုၤကွီဖိတဖၣ်လီၤန့ၢ်ဘဉ်ယးဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်မၤလိမၤဒီးန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်အစၢကမၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဟ်ဖျါထီၣ်အီၤဆူမိၢ်ပၤတဖၣ်ဒီးပုၤအဂၤတဖၣ်အအိၣ် လၢအစူးကါတၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲးတဖၣ်လၢက မၤတၢ်ဆၢတၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ပုၤကွီဖိတဖၣ်ဘဉ်သ့ၣ်သ့ၣ်တၢ်ကဟ်လီၤအီၤဆူ တၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်တၢ်တီၢ်ကျဲၤတဖၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်တကတၢ်ကတီၢ်အသးဘဉ် အဂီၢ်ဒီးတဒီးန့ၢ်ဘဉ်တၢ်ခွဲးဂုၤယာ်ဘဉ်တဖၣ် လၢကဒီးန့ၢ်တၢ်န့ၣ်လီၤမၤစၢၤဆိတၢ်လၢအလိၣ်အိၣ်တဖၣ်ဘဉ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်တဟ်ဖျါထီၣ် တၢ်လီၤဖျါလီၤဟံတဖၣ်ဘဉ်ဒီး ဘဉ်သ့ၣ်သ့ၣ် တၢ်နီၤဟ့ၣ်လီၤ ကွီတၢ်မၤစၢၤတဖၣ် တဘဉ်ဘျိးဘဉ်ဒါဘဉ် န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအတမ့ၢ်တတီၢ် တလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ် တၢ်ကတီၢ်ဖျါထီၣ်အီၤဆူကမ့ၢ်အအိၣ် ဘဉ်ယးဒီးကွီအကံၢ်အစိတ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ကမ့ၢ်အတၢ်န့ၢ်တဖၣ်လၢ တၢ်သံသမိးတၢ်တီၢ်ကျဲၤအတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်အပူၤ လၢကထီၣ်ဒုးပုၤကွီဖိအတၢ်မၤန့ၢ်တၢ် လၢအမ့ၢ် အတီၢ်န့ၣ် ဟးဂီၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒိသဒါတၢ်လီၤတၢ်ဝုၤကသုဒ်လဲၣ်.

တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးပၤယာ် လုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ အတၢ်တီၢ်လီၤလၢတၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်တကပၤလၢမံၣ်န့ၣ်စိထီၣ် (Minnesota) ကွီတဖၣ်အပူၤ န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဒိသဒါတၢ်လီၤတၢ်ဝုၤအနီၣ်ဝဲခံန့ၣ်လီၤ. တၢ်တီၢ်တၢ်လီၤလၢတၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်တကပၤအခိပညီတဖၣ် ညိန့ၢ်တၢ်ထံၣ်န့ၢ်အီၤလၢကွီ မ့တမ့ၢ် လီၤကဝီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ဘျါအပူၤ မ့တမ့ၢ် ကွီအလံာ်ဟံးစုန့ၣ်ကျဲတဖၣ်အပူၤ ဒီး, တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကလီၤဆိလီၢ်သးတဆဲးတက့ၢ်, အါတက့ၢ်ဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤသကိးတၢ်အရူၤဒိၣ်စ့ၤထီၣ် -

- တၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်အသုးအသ့ၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်တီၢ်လီၤဒီးတၢ်ဟံးမူဒါလၢတၢ်မၤလိမၤဒီးန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်တၢ်မၤခဲလၢာ် ကြားအိၣ်ထီၣ်ဒ် ပုၤနီၢ်တဂၤအတၢ်ဂုၢ်ကျဲးစးဖဲးမၤဒၣ်ဝဲအစၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ကိုးလီကဝီတဖၣ် လိၣ်ဘၣ်တၢ်တီၢ်လီၤလၢတၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်တကၤပၤ လၢပုၤကွီဖိတဖၣ်အဆိၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်မၤလိမၤဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤ တၢ်အကတီၢ်အပူၤအသိး. အဝဲသ့ၣ်ကြၢၤမုၢ်လၢကွီဖိတဖၣ် ပုၤကွီဖိတဖၣ်လၢကမၤတၢ်လၢတၢ်တီၢ်လီၤဖဲအပံးန့ၢ်ကီၢ်စၣ်ဒိတဘျီတၢ်သမံသမိး တဖၣ်အခါ မ့တမ့ၢ် တၢ်သမံသမိးအဂၤလၢအိၣ်ဒီးအပတီၢ်တဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ တၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်ဒီးတၢ်ဒီးစးအမးအတီၢ်အ လီၤတဖၣ်သ့ခီဖျါ -

- ကတီၤသကိးလၢ တၢ်စူးကါ သမံသမိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ဒ်လဲၣ် ဒီးဘၣ်မနုၤအယိ တၢ်ဒီးစးအမးဖိးသဲစးတဖၣ်အရူၤဒိၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ငးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်လၢကွီဖိတဖၣ်လၢ အဟံၤဖျါထီၣ်တၢ်တီၢ်လီၤဖျါဖျါန့ၣ်လီၤ.
- မၤလီၤတၢ်လၢပုၤကွီဖိဒီးပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်တၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်တဖၣ်လၢတၢ်တီၢ်လီၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- စူးကါတၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်တဖၣ်လၢ အမၤအသးတကြၢၤတဘျီတဖၣ်ထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- လိၣ်ဘၣ်ပုၤကွီဖိတဖၣ်ဒီးပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ် လၢကမၤအုၣ်ကီၤဆဲးလီၤမံၤ လၢအဝဲသ့ၣ်ကတီၤကလိၤဒီးတၢ်ဒီးစးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဖိလစံၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်မုၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ် တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျါလံာ်လဲၣ် တၢ်တမၤပျါမၤတၢ်တၢ် ပုၤစၢၤလၢအိၣ်ဒီးလိၣ်န့ၢ်တၢ်ဘၣ်အယိ. တၢ်အံၤမုၢ်ဝဲကျဲသ နူတူၤလီၤတီၤတဘျီလၢကမၤဆဲးကျိးဆဲးကျါ ပုၤကွီဖိတဖၣ်ဒီးပုၤကွီဘၣ်ကွီသ့တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးတၢ်မုၢ်လၢကွီဖိလၢတၢ်ဒိသ့ၣ်ပၢ်သးဒီးငးအိၣ် ထီၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢတၢ်တီၢ်လီၤလၢတၢ်သ့လံာ်သ့လံာ်တကၤပၤန့ၣ်လီၤ.

ဖိလစံၣ်ဒီးတၢ်မၤအကျိၤအကျဲတဖၣ် လၢတၢ်ပၤအုၣ်မံၣ်န့ၣ်စိထၣ် (Minnesota) ကီၢ်စၣ်ဒိတဘျီတၢ်သမံသမိးတဖၣ်အဂီၢ် ပၣ်ဃုာ်လၢ တၢ်ဖဲတၢ် မၤအကျိၤအကျဲတၢ်န့ၣ်ကျဲတဖၣ်လၢ မံၣ်န့ၣ်စိထၣ် (Minnesota) တၢ်သမံသမိးတဖၣ်အဂီၢ်. တၢ်ပၤအုၣ်တၢ်ဒီးစးတၢ်န့ၣ်ကျဲတဖၣ်. ဒီးလၢတၢ်မၤ လိၣ်အပူၤဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သိၣ်လိၣ်ဆိတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤဒီးကွီတဖၣ်ကဘၣ်မၤလီၤတၢ်လၢ ပုၤကွီဖိတဖၣ်. ပုၤကွီဘၣ်ကွီသ့တဖၣ် ဒီး ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်န့ၢ်ပၢ်ဝဲတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ဒီးစးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတၢ် တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတၢ်အၢၣ်လီၤအီၤ လီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီအသနိတဖၣ် အိၣ်ထီၣ်သ့ညီကဖၣ် မုၢ်လၢပုၤတသ့ၣ်ညါ မ့တမ့ၢ် တနၢ်ပၢ်ဖိလစံၣ်ဒီးတၢ်မၤအကျိၤအကျဲတဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ပုၤ ကွီဘၣ်ကွီသ့တဖၣ် မၤတၢ်လၢအကဲထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ် လၢတၢ်ဒီးစးအမးတၢ်တီၢ်လီၤတဖၣ် လၢတၢ်တပညိၣ်မၤအီၤသ့ ဖဲအဝဲသ့ၣ်ပညိၣ် လၢကမၤစၢၤဝဲ မ့တမ့ၢ် ပံးန့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ “သိၣ်လိၣ်တၢ်သ့တစိဖိ” အခါန့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤ. တၢ်ဝဲဘၣ်ပုၤကွီဖိလၢ ကကွီကဒီးတၢ်စးဆၢ တၢ်ဒီးစးပိးလိၣ်လၢအတဘၣ်ကဒီးတဘျီ မ့တမ့ၢ် ဟ့ၣ်လီၤ တၢ်စးဆၢအန့ၣ်အထံးအဂၤန့ၣ်မုၢ်ဝဲ တၢ်မၤကမၤတၢ်ဒီးလိၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ် ပုၤကွီဖိအတၢ်ဒီးစး အမးန့ၣ်ကတဖိးသဲစး ဒီး တၢ်ပၤဖျါထီၣ်လၢတၢ်မၤကမၤတၢ်လၢတၢ်တနၢ်န့ၢ်အီၤန့ၣ် တၢ်ကဟ့ၣ်လီၤအီၤဆူ မံၣ်န့ၣ်စိထၣ်တၢ်ကွီဘၣ်ကွီသ့ဝဲၤ ကျိၤ (Minnesota Department of Education - MDE) န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်တၢ်မနုၤကမၤအသး ဖဲပုၤကွီဘၣ်ကွီသ့ မၤကမၤတၢ်ဘၣ်ပးဒီး ကီၢ်စၣ်ဒိတဘျီတၢ်ဒီးစးတဖၣ်အံၤ တၢ်မုၢ်တနၢ်န့ၢ်အီၤ မ့တမ့ၢ် ပၢ်ဂၢ်ပၢ်ကျိၤအီၤအခါလဲၣ်.

တၢ်ဆိးထီၣ် ဒီး တၢ်အုၣ်သးလၢပုၤကွီဘၣ်ကွီသ့မၤကမၤတၢ်န့ၣ် ကဘၣ်တၢ်တီၢ်ဖျါထီၣ်အီၤဆူ MDE, ဒီး MDE ကလိၣ်ဘၣ်တၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ် တဖၣ်လၢ လီၤကဝီၤပုၤပၤအုၣ်တၢ်တဖၣ် ကယုသ့ၣ်ညါဆၢတၢ် တၢ်ဆိးထီၣ်တၢ်မၤကမၤတၢ်ဂ့ၢ်နီၢ်နီၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လီၤကဝီၤပုၤပၤအုၣ်တၢ်တ ဖၣ် မုၢ်မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်မုၢ်အုၣ်ကီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂၤတဖၣ်အယိ. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် တၢ်ကဒီးလဲၣ်ပုၤသမံထံတၢ်လၢတၢ်ချၢ ကဒးအိၣ် ထီၣ် တၢ်ယုသမံထံလၢတၢ်သဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆိးထီၣ်တၢ်ပၤဒုၣ်ပၢ်ကမၤဆူ မံၣ်န့ၣ်စိထၣ်တၢ်သိၣ်လိၣ်ကမံးတံာ် (Minnesota Board of Teaching) မ့တမ့ၢ် ကွီပုၤပၤအုၣ်တၢ်ကမံးတံာ် (Board of School Administrators) အအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်တၢ်အုၣ်အီၤဆူ ပီၢ်ရိခိၣ် ကျါအဝဲၤဒၤလၢတၢ်သမံထံ ဒီး တၢ်ယိသမံထံအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ် မံၣ်န့ၣ်စိထၣ်သဲစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီ Minnesota Statute 122A.20 Subd. 1(a) ဟဲဝဲအသိး. တၢ်သိၣ်တၢ်သီကမံးတံာ် (Board of Teaching) မ့တမ့ၢ် ပုၤပၤအုၣ်ကွီကမံးတံာ်တဖၣ် (Board of School Administrators) လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်စံၣ်ညီၣ်တၢ်သ့အလီၤကဝီၤ. ကဒးအိၣ်ထီၣ် တၢ်သံကွၢ်သံဒီး လၢကယုသ့ၣ်ညါဆၢတၢ်လၢ မုၢ် တၢ်ပံးဂ့ၢ်တၢ် သိၣ်ယိၣ်သီယိၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ် လၢအထီၣ်တၢ်အုၣ်သးလံာ်ပျဲန့ၣ် ဟ့ၣ်လီၤပၤကွီၢ်အန့ၣ်လၢ ကပၢ်ဂၢ်ပၢ်ကျိၤလံာ်ပၤဖျါထီၣ်တဖၣ်န့ၣ် ပုၤ ကွီဘၣ်ကွီသ့လၢအမၤကမၤတၢ်န့ၣ်လီၤပၤဃုာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုထီၣ်န့ၢ်လၢ ပုၤကွီဘၣ်ကွီသ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤပၤဃုာ်လၢတၢ်မၤကမၤတၢ်အ ပူၤန့ၣ် တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကမၤတဖၣ်ကပၢ်ဃုာ်ဒီးတၢ်မၤကမၤတၢ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ကဟံးအဝဲသ့ၣ်အလံာ်ပျဲတဖၣ်လၢတၢ်မၤကမၤတၢ်အပတီၢ်. တၢ်ကဟံးပ တုာ်တၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ကထုးကွီၢ်အီၤန့ၣ်လီၤ. ကွီလီၤကဝီၤတဖၣ်လၢ အထုးထီၣ်ကွီၢ်ပုၤကွီဘၣ်ကွီသ့လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤ လၢအမၤကမၤ တၢ်သကဲာ် ပဝးသနိသဲစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ် တၢ်လိၣ်ဘၣ်လၢကတီၢ်ဖျါထီၣ် တၢ်ထုးထီၣ်ကွီၢ်လၢတၢ်မၤဆူ ကမံးတံာ်လၢအကြၢၤဝဲဘၣ်ဝဲအအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တမ်းတမ်းမေးအကျိုးအကျေးလ၊ တမ်းဟ်ဖျါထီၣ် တမ်းမၤကမၣ်တမ်းဒီးစးတမ်းဘၣ်တမ်းဘၣ်တမ်းသီၣ်တမ်းသီၣ်အနီၣ် လၢတမ်းတနၣ်နီၣ်အီၤတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်မနုၤလဲၣ်.

တမ်းစူးကါတမ်းဟံးဂ့ၢ်တမ်းမၤအကတီၢ်န့ၣ် တမ်းကဟ်ဖျါထီၣ် တမ်းမၤကမၣ်တမ်းဒီးစးတမ်းဘၣ်တမ်းဘၣ်တမ်းလဲၣ်တဖၣ် ဆူ ကိုတမ်းသမံသမိးအခိၣ် (School Assessment Coordinator) မ့တမ့ၢ် လီၢ်ကဝီၤတမ်းသမံသမိးအခိၣ် (District Assessment Coordinator) အအိၣ် ဝံၤဒီးတီၣ်ဖျါထီၣ် တမ်းဘိးဘၣ်သ့ၣ်ညါတမ်းဒီးစးတမ်းဘၣ်တမ်းဘၣ် (Test Security Notification) ဆူ MDEအအိၣ် လၢတမ်းဟံးဂ့ၢ်အကြးအဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တမ်းဟ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်ယးတမ်းမၤကမၣ်တမ်းသီၣ်တမ်းသီၣ်တဖၣ် တမ်းဟ်ဖျါထီၣ်အီၤသ့ၣ်လီၤလီၤဒီးလၢတမ်းဟ်ဖျါထီၣ်မံၤသ့ၣ်ဆူ MDE အအိၣ် သ့ၣ်ဖျါ တမ်းဟ့ၣ်လီၤတမ်းဂ့ၢ်တမ်းကျါ ခိဖျါ မံၣ်န့ၣ်စိထံၣ်ကီၢ်စဲၣ်ဒီးဘၣ်တမ်းဒီးစးတမ်းဘၣ်တမ်းဘၣ်တမ်းဟ့ၣ်ကူၣ်လိတဲစိနီၣ်ဂံၢ် (Minnesota Statewide Test Security Tip Line) န့ၣ်လီၤ. [လဲၤဆူမံၣ်န့ၣ်စိထံၣ်ကီၢ်စဲၣ်ဒီးဘၣ်တမ်းဒီးစးတမ်းဘၣ်တမ်းဘၣ်တမ်းဟ့ၣ်ကူၣ်အကျါဖဲ MDE ပုၣ်ယဲၤသန့](#) (လဲၤဆူ MDE > Districts, Schools and Educators > Statewide Testing).